

HE LLEGIT
NO SÉ ON

EVA
PIQUER

Més trist seria no haver-hi entrat mai

La prosa de Clarice Lispector és rara, pertorbadora, enèrgica, lírica, més complicada d'explicar que de llegir

La dona que escrivia per "no mentir el sentiment" i per comprendre el món

"Les intuïcions se'm tornen més clares amb l'esforç de transcriure-les en paraules. És en aquest sentit, doncs, que escriure m'és una necessitat". Ho deia (per escrit, esclar) Clarice Lispector, una dona que escrivia per "no mentir el sentiment" i per mirar de comprendre la vida: "Escriu per la incapacitat de comprendre, si no és a través del procés d'escriure". A voltes era opaca sense voler: "Si agafo un to hermètic és no només perquè el principal és no mentir el sentiment, sinó també perquè tinc incapacitat de transcriure'l d'una manera clara sense que el menteixi -mentir el pensament seria treure-li, al fet d'escriure, l'única alegria que té". Lispector, per a qui l'escriptura era una maledicció, va deixar anotat un objectiu que ni ella mateixa s'acabava de creure: "Fins avui no sabia que es pot no escriure. Gradualment, gradualment, fins que de cop i volta apunta la descoberta molt tímida: ves a saber si jo també podria no escriure. Si n'és, d'infinítament ambiciós. És gairebé inassolible".

Un càncer d'ovaris va fer-li la feina massa d'hora: l'escriptora brasilera d'origen ucraïnès va morir un dia abans de fer 57 anys. "Us explicaré un secret: la vida és mortal. Mantenim aquest secret en mutisme cadascú davant de si mateix perquè ens convé. Si no, seria convertir en mortal cada instant". Lispector havia nascut el 1920, ara fa un segle. I aquest 2020 raríssim és un bon any per endinsar-nos en l'estranya (i magnètica) prosa lispectoriana, si no ho ha-

CLARICE LISPECTOR

WIKIPEDIA

viem fet abans. Ens ho ha posat fàcil Comanegra amb l'antologia de contes *Restes de carnaval*, triada i editada per Jordi Puig i esplèndidament traduïda a quatre mans per Josep Domènech i Pere Comellas. I al desembre, coincidint amb el centenari, Club Editor en publicarà la novel·la *L'hora de l'estrella*, traduïda per Josep Domènech. Serà el primer dels quatre volums de l'autora que té en cartera el segell de Maria Bohigas.

I el millor conte del recull és aquest, o aquell, o potser aquell altre

Fàbrica Lehmann, dijous 22 d'octubre. A can Comanegra s'han proposat (gràcies, gràcies, gràcies) fer una presentació divertida del llibre de Lispector i es veu a venir que se'n sortiran, malgrat la

pluja i la mascareta-distància-etcètera. Som en una batalla en què cada contrincant defensarà un relat de *Restes de carnaval* i ens intentarà convèncer que és el millor del recull. Hi participen Yannick Garcia, Ingrid Guardiola, Bel Olid i Sebastià Portell. El poeta i narrador Jaume C. Pons Alorda, amb una campaneta per controlar que les intervencions s'ajustin als deu minuts reglamentaris, n'és el mestre de cerimònies. Entre el públic hi ha Tina Vallès, que ja deixa clar a l'epíleg del llibre que el seu conte preferit no és cap dels quatre en litigi. Hi he vingut amb una amiga que a estones sembla un personatge de Lispector. Com jo, suposo. Perquè la brasilera "sap mirar dins dels caps i els cossos de les persones i descriure l'inexplicable", constata Vallès. I perquè ens reconeixem en el vertigen de viure dels seus personatges, tot i que pugui semblar que transiten per existències equilibrades.

Lispector ens espia per dins i potser també per fora: juraria que m'ha vist entrant al mar quan no hi ha ningú més. "La dona no ho sap, però està complint una audàcia. Amb la platja buida a aquesta hora del dematí, no té l'exemple d'altres humans que han transformat l'entrada al mar en un simple joc frívol de viure". En efecte, m'ha espiat: "S'hi va ficant. L'aigua salada és tan freda que li fa venir, ritualment, pell de gallina a les cames. Però una alegria fatal -l'alegria és una fatalitat- ja s'ha apoderat d'ella". I quan en surt i trepitja la sorra, la dona (jo) sap que "els seus cabells escorreguts són els d'un naufrag". És conscient que "s'ha posat en perill", però més trist seria no haver-hi entrat mai. Al mar. I a la literatura serenament agitada de Clarice Lispector. ♦♦

MINÚCIES
JORDI LLOVET

Cosmopolites

La situació política de Catalunya no dona, en aquests moments, gaires ales al cosmopolitisme: es pot entendre. Els moviments nacionalistes, per meres raons d'economia mitològica i simbòlica, tendeixen a tancar files i a potenciar les formes de cultura que escauen al país. És la qüestió de la identitat, necessàriament conservada "en modesta poncella" (Hölderlin-Riba), per evitar que es desdibuixi -cosa, aquesta, a la qual a casa nostra hi contribueixen més els mites dels Estats Units que els d'Espanya, aquests igualment envaïts i difuminats- la nostra "mitologia nacional".

Això encara no succeïa a la primera meitat del segle XX, quan Catalunya es va permetre -des del primer D'Ors i Prat de la Riba fins al final de la Guerra Civil- donar cor a una política cultural cosmopolita, en la qual van tenir un lloc predominant les cultures anglesa (Mament), Alemanya (Riba) o francesa (els avantguardistes).

En aquell context, no ha de sorprendre que Josep Carner -quan ja estava exiliat a Bèlgica- fes un discurs, el 7 de novembre de 1948, al Gran Amfiteatre de la Sorbona (París), defensant malgrat tot el cosmopolitisme de la cultura catalana. Va ser amb motiu dels Jocs Florals d'aquell any que, de moment, com és obvi, no podien celebrar-se al Principat.

Encara que Carner no deixa d'apel·lar, en aquest parlament, als temes tan propis de tot nacionalisme, com "la terra" i la "rica consciència col·lectiva"; encara que posseeix, de la llengua catalana, la mateixa idea que en tenien els líders espirituals del nacionalisme alemany al temps del romanticisme (Herder) -"la fidelitat a la nostra llengua és el nostre mitjà propi d'expandiment i el senyal de la nostra fe"-, no s'està d'incorporar a la seva vindicació una referència a l'esperit cosmopolita que ell, i tota la seva generació, havien conegut a la Barcelona de preguerra: "Vol-dria que [la flor dels exiliats i dels que es troben, ara com ara, en la impotència] guardessin l'aspiració vigilant, mai del tot no satisfeta, vers l'excel·lència. Vull dir-los que els pertoca d'atènyer el nivell més exigent de les grans literatures i les altes ciències".

Vet aquí un programa, en un temps molt més inclement que el nostre d'ara, que es podria tornar a posar sobre la taula. ♦♦

EFE

AIXÒ NO CAL DIR-HO

Les caricatures tenen por

Frànça altra vegada. És el país on es va jugar la partida que ens va fer moderns, si no contemporanis, on els valors de laïcitat, llibertat, igualtat i fraternitat, plasmats en forma de República, es van convertir en afany i refugi de nacions i d'individus que fugien de l'obscurantisme. Avui s'hi juga la revenja. El divendres, 16 d'octubre, un islamista de 18 anys va decapitar el professor d'història Samuel Paty, de 47, perquè havia ensenyat una caricatura del profeta Mahoma, publicada per *Charlie Hebdo*, en una classe de llibertat d'expressió. Feia cinc anys que Samuel Paty treballava en aquest institut de Conflans (a 30 km de París, un lloc tranquil i amb petites cases individuals per a la classe mitjana) i cada any, quan tocava aquesta lliçó, havia mostrat el mateix dibuix. Però estava sol. Quan uns pares van protes-

tar per les seves classes, la direcció del centre li va dir que no es fiqués en problemes.

Estava sol sota la llei del silenci. Estava sol perquè la seva autoritat com a professor era dinamitada pels pares, pels alumnes i per polítics desesperats per esgarrapar vots. Estava sol perquè a ell ningú el defensava enlloc. Estava sol perquè la seva laïcitat només era defensada per una revista satírica que també havia pagat amb la vida dels seus dibuixants l'atreviment de plantar cara a l'obscurantisme (no dibuixant profetes, sinó exercint el dret de dibuixar-ne). Estava sol perquè quan va anar a la policia per denunciar el seu assetjament no li van fer cas. Va fer aquella classe el dia 6 d'octubre. Un dia abans va avisar els seus

alumnes de quart (13 anys) que mostraria la caricatura de *Charlie*, per tal que qui no volgués veure-la pogués faltar a la lliçó (potser això també és una quota).

Una alumna se li va girar en contra, es va envalentir i es va posar insolent, i la va expulsar dos dies. La noia ho va dir al pare, un activista religiós. El pare va publicar un vídeo a les xarxes cridant a la mobilització contra el professor. El vídeo va córrer fins a caure a les mans del seu botxí, que el va agafar sol i el va executar com fan a la jihad. I va deixar el cadàver prop del col·legi després de penjar a Twitter la foto del cap tallat del professor. Tot això en deu dies. El diumenge, 18 d'octubre, molta gent es va manifestar a França per fer veure que no estava sol. ♦♦

GETTY

JAVIER
PÉREZ
ANDÚJAR

